

Яҳё Тоға

ТАСАЛИ

Шеърлар

Тошкент
Ғафур Ғудом номидаги
Адабиёт ва санъат нашриёти

«КИТОБ» КИЧИК КОРХОНАСИ

Тоға, Яҳё

Тасалли: Шеърлар.— Т.: Ғ. Ғулом номи-
даги Адабиёт ва санъат нашр., 1993.— 64 б.

Чиқиш маълумотлардан авт.: Яҳё Тоға
(Тоғаев).

Азиз шеърхон!

Шоир Яҳё Тоға номи сизга яхши таниш. Унинг
«Кўклам қалдирғочлари», «Қафасдаги бургут» китоб-
ларини ўқигансиз. Бу тўпلامга муаллифнинг ўз
кўнглини шарҳловчи янги шеърлари жамланди.
Шеърларнинг бир қисми матбуотда эълон қилин-
ган, қолган қисми биринчи мартаба ҳукмингизга
ҳавола этилмоқда.

Биз ноширлар бул асарларнинг етакловчи фа-
зилати САМИМИЙЛИК деб билдик. Лекин, ҳукм-
ни сиз чиқарасиз.

Сизнинг ҳукмингиз ҳақ!

БИСМИЛЛАҲИР РОҲМАНИР РОҲИМ!

ИҚРОР

Шум бўлмаган, тулки бўлмаган
Девонага инондим, она.
Сўздан бўлак мулки бўлмаган
Сўзонага инондим, она.

Болаликнинг саслари тинди,
Ҳавасларнинг қафаси синди.
Ҳайратимга хайр, деб энди
Майхонага инондим, она.

Бу дунёнинг минг ҳийласидан
Ҳайронага инондим, она.
Ўз-ўзининг расибасилан

Ақлим етмай баланд-пастига
Замонага инондим, она.
Улимларга қасдма-қасдига
Паймонага инондим, она.

Мен кечмадим имондин, она,
Кечдим яхши-ямондин, она.
Умидимга инондим фақат,
Пешонага инондим, она.

1984

ОТАМНИНГ ФАЛСАФАСИ

Энг буюк ~~насиба~~
Оллоҳ китоби!
Энг буюк насиба —
Тириклик ва ғам.
Энг буюк азоб бу —
Дўзах азоби,
Энг буюк тасалли
Умиддир, болам.

1985

КЎКЛАМНИНГ ИЛК КУНИ

Юракнинг қорлари ариди,
Қариди аёзнинг сафари.
Ҳов анов туманнан нарида
Саф тортмиш баҳорнинг лашкари..

Бўғотларда сенга ўқталган
Қишнинг ханжарлари синади.
Кўкламини соғиниб томда
Бош кўтарар қизғалдоқларинг.

Гулбарги лоланинг қалқони,
Қалдирғоч қаноти қиличдир.
Қўзйлар ўрмоннинг султони —
Арслоннинг сутини ичмир.

Кўздан уйқу қочиб бир кун
Товонинга томирлар ботар.
Тавоф этиб азиз юртини
Ям-яшил тонглар отар.

1986

* * *

Ғалати бир йўл танладим мен,
Худойим йўл берса қайтмасман.
Агар шамол тушунса мени,
Тушимни сувларга айтмасман.

Она, бу тонг менинг тушимни
Сувлар ўқимади варақлаб.
Шамоллардан олдим «ўчимни»,
Қарс-қурс синаверди дарахтлар.

Шамоллар бўрона дўндилар,
Хаёллар уйғона тўндилар.
Сувлар мени англамади-да,
Дарёлар армона тўлдилар.

Менинг тушим — менинг ҳур қушим —
Осмонларда учган варақлар.
Мени тушун, ул менинг ҳушим —
Қарс-қурс синаётган дарахтлар.

1985

СИНГЛИМГА ЕЛҒОН ЖАВОБ

«Қачон уйга қайтасиз, ака?..»
Муборакнинг хатидан.

Мойга қўлим калталиқ қилиб,
Нон тугайди ижара уйда.
Чойга пулим ҳам етмай қолиб
Шон тугайди «бечора» уйда.
Шу кун уйга қайтаман, синглим
«Эсдан чиқиб» ижара ҳақи,
Шеърларимни қайсидир ношир
Амакининг бўйнига тақиб...
Одамлардай яшайман кейин,
Ўз қорнимни, тинчимни ўйлаб.
Кечалари бедор кезмайман
Якка ўзим Ойдинкўл бўйлаб.
Азалардан қолмайман шунда,
Тўйда тўйдаи, ненидир «ювиб»...
Минг тирилиб, минг ўлиб кунда
Яшамайман қофия қувиб.
Одамлардай яшайман кейин,
Топганимнан қувониб, қониб,
Болахонам — ижара хонам,
Азобларим — шеъримнан тониб...
Бир кун уйга қайтаман, синглим..

1982

ҚУТЛОВ УРНИДА

Ўқитувчим Нуриддин Қўзиёвнинг
«Юбилейи»да ўқилмай қолган шеър.

Баъзан май кўнгилга беради таскин,
Орзулар, армонлар тўла кўнгилга.
Сархуш термуласиз шонли, сурурли
Умрдан узилган эллик беш йилга.

Хотира ҳориган гавдани тиклар,
Сўлғин юзингиздан тарқалар туман.
Шогирдларнинг метин сафи кўринар,
Бари аълочилар, барчаси ўктам.

Чарчашни билмайсиз болакайларнинг
Тонгига заковат нурини ёқиб.
Шукрона ўқийсиз суянчиғингиз —
Ашурхон аяга миннатдор боқиб.

— Эҳ ҳали ёшларни кутмоқда,— дейсиз,—
Олис кенгликларда саҳарлар мумтоз.
Ахир шу мунаввар саҳарлар томон
Ўзингиз йўл бошлаб боряпсиз, устоз.

Чечакка чалинган машғум болалик
Гўдак умрингизга солганда соя,
Илк бор қаддингизни тиклаб олдингиз
Ойдин келажакдан тилаб ҳимоя.

Кейин-чи бирма-бир варақладингиз
Ҳаёт мактабининг дарсликларин.
Толиблар бахтига бағишладингиз
Умрни, юракни, меҳр меҳварин.

Ҳануз интиласиз нурли уфққа,
Қиличингиз дами қайтмаган ҳали.
Тутоқиб кетасиз гоҳ эзуликка
Кимдир ёвуз кўзин тиккан маҳали.

Гоҳо таранглашар асаб толиқиб,
Ҳислар кексаликка бериб қўяр жой.
Шунда хаёлларга эрк бериб қўйиб.
Ўтмишни хотирлаб сипқорасиз май.

Баъзан май кўнгилга беради таскин,
Орзулар, армонлар тўла кўнгилга.
Сархуш термуласиз шонли, сурурли
Умрдан узилган эллик беш йилга.

1980

Азиз ўқувчи!

Шеър санасини кўрдингиз: минг тўққиз юз саксон.
Биз учун азиз ва мўътабар бўлган улуғ зот — Нуриддин
ака эса яқинда оламдан ўтдилар. Худо раҳматини дарир
тутмасин.

Мен ношуд шогирд, минг афсуски, шеърни кўп ке-
чкиб чоп эттирмоқдаман.

Бү дилбад инсоннинг пок руҳи бизни афв этсин!

Муаллиф.

* * *

Шошганингда кунлар ўтмаса қийин,
Суйганинг тўлғониб кутмаса қийин.

Кифтингнан босганда ёлғизлик юки,
Дўстинг қўлларингнан тутмаса қийин.

Сени деб бир кимса оҳлар урмаса,
Сенинг учун қонлар ютмаса қийин.

Ойдин бир қўшиқни сен ижро этиб,
Элу юрт душманин қутласа қийин.

1980

ТҮРТ ТОМОН

Қадрдоним Жамол Сирожиддин
Ҳумий ҳазратларига

* * *

Осмондай тилаклар остида ёлғиз,
Ишқнинг адоғида, қасдида ёлғиз,
Қисматнинг қоп-қора дастида ёлғиз
Яшаб бўладими, оға?
Маъюс «Сен тенгилар...» деб турса онанг,
Тополмасанг бирор дуруст баҳона,
Ватан бўлолмаса ижарахонанг,
Яшаб бўладими, оға?
Тақимда улоғу отинг чопмаса,
Энг ишонган дўстинг айбинг ёпмаса,
Шеърингни туйғусиз биров топтаса,
Яшаб бўладими, оға?
Сени ким сотганин билгинг келмаса,
Ҳақлигинг ҳимоя қилгинг келмаса,
Яшагинг келмаса, ўлгинг келмаса,
Яшаб бўладими, оға?
Ҳали бутун халққа тикиб кўзингни,
Айтишинг шарт бўлса олиё сўзингни,
Замон шоир қилиб қўйса ўзингни,
Яшаб бўладими, оға?
Яшамай бўладими?..

1980

Тўрт томонинг қибла.
Тўрт томонинг тун...
Тўрт томона кетиб борасан ёлғиз.
На йўлда чироқ бор, на дилда учқун,
Томоққа қадалар тўртта жуводиз.

Ҳар қадамда чечак очилар: таскин!
Ҳар қадамда бир гул янчилар: оғриқ.
Қуртакка куюйиш тилайсан ғамгин,
Хазонга азалар очасан, ё раб!

На етиб бўлади, на қайтиб бўлар,
Тўртга бўлинади кўҳна чопонинг.
Гоҳ йиғлар, гоҳида устингнан кулар
Борса келмас тўртта томонинг.

17.10.87

Қақраган лабларнинг
қоқ ўртасидан
бир гул ўсиб чиқар

бир кун

бир сўз ўсиб чиқар
илдизи
нақ юракда унинг

1985

НАЗАР ШУҚУРНИНГ МУХАММАСИ

Хотиротга айландим, тун ичра хаёл айла,
Жисмим ерга қорилди, руҳим безавол айла,
Қабрим узра бир нафас қаддингни савол айла.
Кел офтобни самога михлаб тилла хол айла,
Барча ерлик ошиқни, жоним, шу чоқ лол айла.

Илҳомни чашмалардан, журъатни шердан олиб,
Ҳар сўзимга урғуни забардан, зердан олиб,
Мен-ку ўтдим, сулувим, ҳаққимни шеърдан олиб.
Йўллар ётар узала, сен барин ердан олиб,
Этмоқ учун камалак, симдай эгиб — дол айла.

Айру айлади толе дудоғингнинг болидан,
Қароғинг карашмаси, яноғингнинг холидан.
Мен бу кун юз ўгириб тақдирим аъмолидан
Сен юз ювган дарёнинг ичайин зилолидан,
Соҳилидан кетмайин, майли, мажнунтол айла.

Гуллаб турса аёздан саломат қолган бодом,
Ғунчаси гулбаҳорга, довчаси ёзга пайғом,
Ағдарилсин-да бир дам осмон аталган жом,
Тўйиб-тўйиб чўмилсин юлдузлар сойда оқшом,
Сузиб кетай, ҳилолни менга қайиқ, сол айла.

Машқларга сингийин, қолгин рўмолинг силкиб,
Ишқларга сингийин, қолгин рўмолинг силкиб,
Қўшиқларга сингийин, қолгин рўмолинг силкиб,
Уфқларга сингийин, қолгин рўмолинг силкиб,
Мен ботган шафақ рангин қуёш ботмай ол айла.

Уфққа сингди саҳаринг, қайтмас энди ҳеч қачон,
Қумга сингди гавҳаринг, қайтмас энди ҳеч қачон,
Қўкка инди каптаринг, қайтмас энди ҳеч қачон.
Гар севмасанг Назаринг қайтмас энди ҳеч қачон,
Топмагайсан дарагин, кейин қанча фол айла.

1986

ТОҶДОР ХУРОЗГА

Менга .
минг бир зулм
етмакда, дедим,
ағёр аяглади-ю, сен аягламадинг.

Ахир,
Орол қуриб
кетмакда, дедим,
девор аяглади-ю, сен аягламадинг.

1985

БЕШ ҚИШЛОҚ ҚИССАСИ

УНГСҮЗ УРНИДА

ТУҢҚБОЙ
ЭТАГОВУЛ
ЖУҒОРИОВУЛ
НАЙМАН
ТОШЛОҚ

Сарлавҳадаги БЕШ ҚИШЛОҚ.
Улар қайда?
Улар йўқ.
Уларни наҳанг ютган.
Бироқ мен
Эртак айтмоқчи эмасман.

1. ТҰҢҚБОЙ

Тўқлигингнан боймидинг сен,
бойлигингнан тўқмидинг?
Бу дунёда бормидинг сен,
Бу дунёда йўқмидинг?

Маيلي тўқ бўл, маيلي бой бўл,
эл эдингми ўзи сен?
Оқиб кетдинг қабқларга,
сел эдингми ўзи сен?

Бу кўллару бу ҳавзалар
кўз ёшимнан тўлғайму?
Сен балиққа ватан бўлдинг,
менга ватан бўлғайму?

Тўқбойгинам, кўзларингнан
қамишлар ўсиб чиқмиш.
Борай дедим, йўлларимни
кўзлар тўсиб чиқмиш.

Ярим йўлдан гирён қайтдим,
сен йўлимга зормидинг?
Тушларимни сувга айтдим,
сув остида бормидинг?

Тилим-тилим бўлди бағрим,
дилим тилим-тилим, ҳай.
Қайда менинг эна юртим,
қайда менинг элим, ҳай?!

Бу соғинчми, армонми бул,
хотирам қатлари хун...
Эсимда бор, йиғлай-йиғлай
буннан ўттиз йил бурун
Қишлоғимнан кўчиб чиқдим,
кўчим қолди кўчамда.
Ранги рўйим ўчиб чиқдим,
ўчим қолди ичимда.

Мана бугун ичим куйиб,
ёшим қирқни қоралаб,
Сени эсга олдим, юртим,
қўғаларни оралаб.

Юртим, сени эсга олиб
Сувга тўлди қароғим:
Балиқларнинг тўшларинда
ёнар сенинг чироғинг.

Бир эл шодон яшар эди
ул замон бул ерларда...

Тўнқарилиб ҳовуз бўлган
бу адир, бу қирларда

Болалигим кечган менинг
отамнинг ёвқур пайти.
Шу дамларни эсладим мен
кўҳна қўшиқни айтиб:

Тўқлигингнан боймидинг сен,
бойлигингнан тўқмидинг?
Бу дунёда бормидинг сен,
бу дунёда йўқмидинг?..

2. ЭТАГОВЛ

Этаговул, этагингнан
тиллаларинг тўкилди.
Лабларингнан аллаларинг,
яллаларинг тўкилди.

Этаговул —
балиқларга ем бўлган қишлоқ.
Балиқларга ем бўлган ватан.

Балиқларга ем бўлмаган
БЕШ ҚИШЛОҚдан ёдгор қабристон.
Тўрт томони сув.
Беш томони байталмон мақон.
Қўрғончага олиб чиқувчи
(гарчи бу ердан энди
ҳеч кимса чиқмаса ҳам)
ҳасратдай узун йўлни
айтмаса оролдай гап.

Балиқларнинг сукунатида
сукут сақлар улкан қабрлар.
Юзга қабр.
Мингта.
Юз мингта.
Биттасида Хатира момонинг
кўз очиб кўргани,
кўз юмиб кўргани
Холхўжа бобо ухлар.

Бу масканда
ватанига содиқ қолган
марҳумлар сукут сақлар.
Бу масканда
таналари бужур,

кўҳна гужумлар сукут сақлар.
Бостирмами, шотими, тутми —
барига билакдай буралиб.
ўралиб кетган
узумлар сукут сақлар.
Биз билган билмаган
тузумлар сукут сақлар.

II

Мен биламан гоҳида сизни
Ватан ёди қийнайди, момо:
Кафтдек ҳовли.
Тўртта девор.
Кенг дала.
Кетмон.
Ризқ.
Тўрт томон бут.
Тўрт томон очиқ.
Қалдирғочлар, қарғалар — қушлар.
Қизғалдоқлар, қоқигул — чаман.
Болалигингиз кечган тупроқ кўча.
Яхши-ёмон овулдошлар.
Қарчиғайдай йигит — Холхўжа.
Бепоён ватан!

Ватанни сув олди.
Мозор қолди
ва мозорга йўл қолди

Жонингизни ўртагувчи хотироғ,
ёдингизни ўртагувчи умр қолди.

Момо, сизнинг дардларингизни
шесърга ўгирмоққа етмади кучим
Шер бўлмоқ керакдур
бу дардларни кўтармоқ учун.

Момо, буккиқ қоматингизни
яна не кўтарар асодан бўлак.
Қаддингизни ростламоқ учун
фил бўлмоқ керак.

Шоир бўлолмадим,
Шерингиз бўлойин, моможон,
Филингиз бўлойин, моможон.
Ҳасанингиз бўлойин,
Ҳусанингиз бўлойин —
Улингиз бўлойин, моможон!

III

Этаговул, этагингнан
тиллаларинг тўкилди.
Лабларингнан аллаларинг,
яллаларинг тўкилди.

Тошлоқ йўлнинг четларида
уйлар қолди бузрилиб.

Бу қишлоқнинг одамлари
кетаверди тизилиб.

Эшакдами, аравами —
нимаики келса ўнг,
ёшу қари кетаверди,
ёшу қари тошдай гунг.

От минганлар кетиб борар
юрак-бағри ёқилиб.
Туёқлардан ўт чақнайди
ҳар бир тошга қоқилиб.

Аравалар дўнгалаги
ерга ботиб борор-эй.
Болаларнинг ҳўнграгани
юрт юрагин ёрор-эй.

Ким йиғлайди, ким эзилиб
ортга боқиб бородир.
Ғам ичида, ғами ичда
карвон оқиб бородир.

Бешахалар тирнаб кетди
деворларнинг бетини.
Кетаверди беғам итлар
ликиллашиб кетини.

Кетар муннан ўксиб чоллар,
кетар муннан кампирлар.

Оғзин очиб қолар мунда
чўғи сўнган тандирлар.

Деворларга нишон каби
зарб этилган таппилар
ўчоққамас, ушбу сафар
сув остига кеттилар...

Сув остида сув-сув йиғлаб,
сув остида оғриниб
Тошлоқ ётар, тошлар ётар
мардумини соғиниб.

4. ЖЎҒОРИОВУЛ

I

Тойлоқ бобо,
биларминдигиз,
қайдан бино бўлган бу овул?
Илк гиштини
ким қўйган эди,
ким йўл тортган,
ким келтирган сув?

Билардингиз,
бунда ҳар баҳор
қайси гулнинг
қандай гунча тугушин.
Билардингиз,

кимнинг говмиши
қайси айда
нима туғушин.

Билардингиз
бунда ҳар кесак,
ҳар гувала,
ҳар тошнинг ўрнин.
Кўрмадингиз,
мен бу овулнинг
сув остида
қолганин кўрдим.

Кўрмадингиз
сув тошқинини.
Балки...
Балки, шуниси маъқул.
Балиқларга энага бўлди
Сиздан ёдгор Жўғориовул.

II

Тулпорларнинг
тушовлари узилдими?
Манов лашкар
наҳанглардан тузилдими?
Боболарим,
тупроғингиз совумасдан
Сизга бешик
бўлган ватан бузилдими?

III

Жўғориовул — жўғоридан
жерга жилғилган журтим.
Жек-жатию жамоаси
жирлаб жийинган журтим.

Жетим,
жесир
жигитлари
жўлда жўғалган журтим.
Жетмиш жила
жетмиш жоқдан
жомон жўрилган журтим.

Жилаб жийилган журтим,
Жулиб жирилган журтим...

5, НАЙМАН

I

Найман овул, Найман овул,
Бунда келдинг қайдан, овул?
Най бўғзинда нола эдинг,
Узилдингма найдан, овул?..

II

Чирчиқнинг сўл қирғоғинда,
Қўрғончанинг ийғинда

Бир овул бино бўлди.

Найман!

Бу қишлоқни янги деб бўлмайди.

Одамлари эски.

Овулнинг номи эски.

Бу номни

иссиқ ўрни совутилган,

ота-боболари маконидан кўчирилган эл

ўзи билан бирга олиб келган.

Найман!!

Элининг бирлиги, уюшқоқлиги

оқибатида сақланиб қолди.

Тўқбойдай, Тошлоқдай

тарқалиб кетиши мумкин эди.

Найман!!!

сақланиб қолди!

Бироқ,

унинг сақланиши нисбий.

Унинг сақланиб қолиши —

улкан бир дарахтнинг

бошқа жойга кўчириб

ўтқазилишидай гап.

Ҳазил гапми,

ахир бутун бошли бир эл кўчди.

Кўчди.

Кўчманчилик жонига тегмаган экан.

Кўчманчилик томир-томирига сингиб кетган экан.

Кўчиб толмаган экан.

Кўчди.

Фақат

ота-боболар удумидан

фарқли ўлароқ

бул кўчишда ихтиёр йўқ эди,

рағбат йўқ эди,

табiiйлик йўқ эди.

Сабабки,

кўчки уюштирилган эди.

Кўчки сунъий эди.

Кўчки мажбурий эди.

Кўчки

Кўчди...

Лекин эл тарқаб кетмади.

Қўрғонча аталган

эски бир қишлоқнинг

ийиғинда қарор топди.

Шул заминни ватан тутди.

Улар ҳозир-да аҳил,

Кўчки орадаги қадрни

бир қадар мустаҳкамлагандай.

Битта-яримта бошқа юртлардаги

уруғларини излаб кетганлар ҳисоб эмас.

Уларнинг ўрнига

жўғориовулликлар, тўқбойликлар қўнди.

Битта-яримта қочиб кетган

ёки узатилган қизлар-да ҳисоб эмас.

Уларнинг ўрнига Найманнинг

Олпондай, Тўлагандай йигитлари

бўлак кенту овуллардан

Ойбарчиндай, Қизжибекдай қизларни
олиб қочиб келдилар,
айттириб олдилар.
Энди Найман абадий яшайди.
Энди Найманни
яна бир кўчирмоққа
на беклик, на пошшоллик
журъат этар.
Хўрликнинг, ҳақоратнинг
чеку чегараси бордир, ахир.

III

Юзларингнан айналайин,
Тузларингнан айналайин,
Изларингнан айналайин,
Айналайин, Найман овул!

Бўйларингнан айналайин,
Уйларингнан айналайин,
Тўйларингнан айналайин,
Айналайин, Найман овул!

СўНГ СЎЗ ЎРНИДА

I

Бешта қишлоқ бор эди,
Пиру пурвиқор эди.
Унгда Чирчиқ, сўлинда

Сирдарё бедор эди.
Йўқ энди, йўқ энди.

Бешта қишлоқ бор эди,
Ҳар куни бозор эди.
Томорқада маккайи,
Бедаю кўкнор эди.
Йўқ энди, йўқ энди.

Бешта қишлоқ бор эди,
Ҳар фасли баҳор эди.
Ҳар дарчада бир Кумуш
Отабекка зор эди.
Йўқ энди, йўқ энди.

Бешта қишлоқ бор эди,
Яшил туғи ор эди.
Бўридай ориятли,
Қўйдай беозор эди.

Йўқ энди! Йўқ энди!!
Борлиғи бекор энди...

II

Бу беш қишлоқ
бир азим вилоятнинг
азим бир туманинда
ер тутмишлар эди.

31

Бул кун улар
дорул бақога юз тутдилар.

Йўқлик мулкина сафар тутган
қишлоқлар,
овулар,
кентлар,
тақдирлар,
қисматлар...
бул туманда қанча?
Вилоятда қанча?
Дунёда-чи?
Худо билади.
У билгувчидир!

Мен билмадим.
Билганимни айтдим.
«Қолганини балиқлар айтсин!»¹

1985-91

¹ Рауф Парфи сатри.

ҲАР НЕ АЙТДИМ

Хар не айтдим. хато келади
Минг бир жазо ато келди.
Қай кимсанинг руҳи кўкда,
Онинг жисми гадо келди.

Бу очунда бахт ахтардим,
Маним бахтим дуто келди.
Ситам топдим, алам топдим,
Ғамим қадди расо келди.

Қисматимда бир онамдан
Меҳр — радди бало келди.
Дийдасидан дардларимга
Шифо келди, даво келди.

Булбул эрдим, бир гул эрдинг,
Олтун қафас раво келди.
Тоғлар босди курагимдин,
Умид — ёлғиз асо келди.

Бўлмай адо риёзатлар
Қиёматдан садо келди.
Оҳ, дедиму, лабимга жон
Келди, сўнгги ҳаво келди.
1985

МУҲАББАТ

Ишқ ва ҳақ кўйида телба бўлиб
қолган юртдошим Абдулҳақ оға
ҳақида билганларим.

I

У бир йигит эди соркелбат,
Ошиқ эди сим-сим йиғлаган.
Суйганининг олдида ҳеч вақт
Тили калимага келмаган.

Тўқбойдаги ҳар битта дарахт
Тунлар бўзловига жўр эди.
Гуллар унга тилар эди бахт,
Бироқ, пешанаси шўр эди.

II

Тўй-ҳашамда қолмади ўрни,
Азаларда йиғлашар Усиз...
Жар бўйида қолдириб «кўр»ни,
Гўё йўлга чиқиб олдик биз.

Эсиз, эсиз, э с и з.

Бели синиб қолаверди У,
Ери кетди шармисор этиб...
Энди биров салом ҳам бермас,
Оғам демас биров ор этиб.

Кўнгли қолиб одам зотидан
Елғизликни ватан қилди У.
муҳаооатнинг азобларини
Борлиғига кафан қилди У.

Ҳамдард бўлди юлдузлар фақат,
Тунлар фақат ҳамдам бўлди ой.
Тополди У на зарра шафқат
На одамлар орасидан жой.

Ҳеч келмади Унинг қошига,
Топингани ёсуман бўлди.
Қирлар ёстиқ бўлди бошига,
Епингани осмон бўлди.

III

Раис эди, «ҳожатбарорлар»
Артмоққа шай ҳатто кетини...
Оёғини ялашга тайёр
Қаслар бугун булғар отини.

Биров у дер, бирови бу дер,
Хуллас битта оти минг ямоқ.

Телба дерлар, девона дерлар,
Аблақ дерлар йиртишиб томоқ.

«Аблақ» дерлар (Абдулҳақ эмас).
Кўнгли каби исми ҳам ярим.
Уни телба қилган ҳаётнинг
Бахт аталган қисми ҳам ярим.

Аблақ — бу сўз қайси бир тилдан,
Маъниси не, етмади ақлим.
Бугун мен ҳам муҳаббат деган
Изтиробни кўксимга тақдим.

Мен ҳам ёндим — юзма-юз бўлди
Минг бир офат ва битта тоқат.
Соғинганим бир гулюз бўлди,
Телба бўлиб қолмадим фақат.

IV

Бугун Уни яна кўрдим мен
Қўрғончанинг катта йўлида.
Қифтида қоп, кўзларида мунг,
Хуржунми, бир бало қўлида.

Боши хиёл эгилган, қадди
Тоғ кўтарган одамдай эзик.
Қайларгадир кетиб борарди
Бу серқайғу дунёдан безиб.

Боқиб қолдим ортидан дилгир
Кузатганча бу ғамгарданни.
Оғриқ турди бағримда оғир:
— Мен ҳам шундай севоларманми,
Мен ҳам шундай севоларманми?

V

«Мен ҳам Сиздай севоларманми?..»

1984

* * *

Сутдай тунда тутдай тўкилиб,
баҳорги булутдай тўкилиб,
сойга термулган кўйи,
сув бетида ёшдай қалқиб турган
ойга термулган кўйи
нималарни ўйладинг, дўстим,
нималарни сўйладинг
ўзингга ўзинг?

Нега кифтинг титраб чиқди тун бўйи,
бунда келдинг кимлардан тўйиб,
кимлардан куйиб?
Қўшиқ айтмаганинг рост, бироқ,
менинг эшитганим не нола, дўстим?
Сутдай тунда
рангинг нега бўздай оқ,
тун бўйи бўзлаган
бўз бола дўстим...

1983

ТАБИАТ ҚУЧОҒИДА

Ёйиб юборар-да оппоқ этагин
Бир қиз чўк тушади кўм-кўк майсага.
Қўл чўзгандай бўлар ям-яшил бурган,
Қип-қизил қизгалдоқ саросимада.

Қўнғир сочларини ўйнар шўх шамол,
Қуёшнинг тиғида сутдай кураклар.
Қоп-қора кўзида ёнади бир ўт,
Шу ўтда ёнади Қари тераклар.

1982

КУКЪЛА.

Олманинг ҳар гули кўнғироқ бўлди.
Боғлар уйғонади тонгда аксириб.
Шу кунга-да етдик паймона тўлмай,
Энди пардаларни суринг, тақсирим.

Пардаларни суринг, дарчалар кулсин,
Ифорлар қутласин тор хоналарни.
Офтобда тоблайлик, тақсирим, бир зум
Бу зах тортиб кетган паймоналарни.

1987

ЎТТИЗДАГИ АЁЛ

I

Чаккада оқ толалар пайдо:
Ҳечқиси йўқ.
Теграсида болалар пайдо:
Ҳечқиси йўқ.
Уйқуда ҳам олалар пайдо:
Ҳечқиси йўқ.
Тунлар гоҳо нолалар пайдо:
Ҳечқиси йўқ.

Бу аёлнинг
Ўттизга чиққиси йўқ.

Эрта кетиб кеч қайтар эри:
Ҳечқиси йўқ.
Ўттизгаму кирганнан бери:
Ҳечқиси йўқ.
У зулфидан пахталар терар:
Ҳечқиси йўқ.
Кўкрагида бир умид эрир:
Ҳечқиси йўқ.

Бу аёлнинг
Ўттизга чиққиси йўқ.

Турмуш деган дор келиб қолди:
Ҳечқиси йўқ.
Рўзгор деган гор келиб қолди:
Ҳечқиси йўқ.
Турфа ташвиш ёр келиб қолди:
Ҳечқиси йўқ.
Сийнабанд ҳам тор келиб қолди:
Ҳечқиси йўқ.

Бу аёлнинг
ўттизга чиққиси йўқ.

Усма тортиб яйрайди бу қуш:
Ҳечқиси йўқ.
Сурма тортиб яйрайди бу қуш:
Ҳечқиси йўқ.
Ўз-ўзини аврайди бу қуш:
Ҳечқиси йўқ.
Бир нағмани сайрайди бу қуш:
— Ҳечқиси йўқ.

Бу аёлнинг
ўттизга чиққиси йўқ.

Бир сўз мудом узади тизгин —
Ҳечқиси йўқ.
Лабига ўт қўяди эзгин
Ҳечқиси йўқ.
Тошойнанинг қошида ғамгин
«Ҳечқиси йўқ!»

Қарогидан ахтарар таскин:
— Ҳечқиси йўқ.

Бу аёлнинг
ўттизга чиққиси йўқ.

II

— Ҳаққингизни олдингиз, янга.
— Ҳечқиси йўқ.
— Эрта қариб қолдингиз, янга.
— Ҳечқиси йўқ.
— Гул эдингиз, сўлдингиз, янга.
— Ҳечқиси йўқ.
— Энди ўтин бўлдингиз, янга.
— Ҳечқиси йўқ.

Бу аёлнинг
ўттизга чиққиси йўқ.

III

Утин бўлсам ёнадирман,
Қайнижоним.
Беш болага онадирман,
Қайнижоним.
Буёғидан кўнглимиз тўқ,
Қайнижоним,
Уттизга оғангиз чиқди,
Қайнижоним,

Мен ўттизга чиққаним йўқ,
Қайнижоним.
Мен ўттизга чиққаним йўқ,
Қайнижоним.

Ўттиз менга чиқди найлай,
Қайнижоним,
Энди қайга борадирман,
Қайнижоним?!
Утин бўлсам ёнадирман,
Қайнижоним?!
Юрагимни пона айлаб,
Қайнижоним,
Бул ўтинни ёрадирман,
Қайнижоним.

Утин бўлсам ёнадирман,
Қайнижоним!..

1986

ВИСОЛ

Осмонга тикилиб ётибман
Бедазор қўйнида бир ўзим.
Биламан, қайдадир энтикиб,
Бир сулув излайди юлдузин.

Қитирлар, читирлар, шитирлар
Беозор қадамлар товуши.
Ул сулув келмоқда мен томон
Бағрига босганча ковушин.

Келар-да ўлтирар, мўлтираб
Атрофга ҳадикда қарайди.
Бечора қўлларим қалтираб
Майсани силайди, тарайди.

Тугамай ишвали «араз»лар,
«Сал тўхта».
«Яна сал, бир оз...» лар.
Қичқириб юборар лаънати
Уйқуни билмаган хўрозлар.

1981

ВИСОЛДАН СЎНГ

Ҳасан акага

Боғ деворидан ошиб
Кетар экансан секин,
Қаргаб қолар онаси:
— Оғзингнан қонинг келсин.

Қизининг биқинидан,
Орқасидан чимчилаб,
Уйига олиб кирар
Оғзидан қон томчилаб:

— Ким эди у, шарманда,
Яна ўша Ҳасанми,
Қирчинингда қийилгур?
Отангга айтмасамми...

Буёғин қиз эшитмас,
Кўз олди тумон бўлар.
Ҳасан кетган йўл тумон
Қайтари гумон бўлар.

Қари отда отаси
Тунда фермадан қайтса,
Қизининг «қилмиш»ини
Агар онаси айтса —

От емаган ўрама
Унинг кифтин куйдирар...
Ошиқ бола, тушингга
Қиз кирар, қамчи кирар.

На овута оларсан,
На бероларсан таскин.
Онасини сўқарсан:
«Оғзингнан қонинг келсин...»

1984

БУИДОҚНИНГ МУДДАОСИ

(Ҳазил)

Хизматни ҳам битириб
келганимга йил тўлди,
Қўшқокил Мадинанинг
ишқига кўнгил тўлди.

Тунлар уйқум бузилди,
кунлар айниди ўйим.
Бир Мадинага атаб
мингта шеър ёзиб қўйдим.

Сабр битди бир тўйда.
Келин-куёв ярашиб
даврага кирганида
кўзим кетди қамашиб.

Ўзимга сиғмай қолдим,
кўзимга сиғмай қолдим.
Тўйдан чопиб келдим-да,
Отамга йиғлай қолдим:

— Маҳаллада ҳар куни
йиғни, ота, тўй, ота.

Мени ҳам бирор қизга
унаштириб қўй, ота.

Бир бало қип қўймасин,
десаңг болам ўзини,
ота, менга олиб бер
Қарим зўрнинг қизини.

1982

ИЗҲОР

Сени излаб келдим атайин,
Юмушга ҳам чиқмадим бугун.
Яна келдим қўлингни сўраб,
Қолмасин деб кўнгилда тугун.
Қўрғончанинг кўчаларида
Онам қолди,— Қўндириб кел,— деб,
— Сўзларингни йўқотиб қўймай,
Нима бўлса бўлдириб кел,— деб.
Келдим, энди сенда ихтиёр,
Сен не десанг шу бўлади, ҳа.
Агар ҳозир «Хўп!» деб юборсанг,
Бир ҳафта ҳам ўтмай — Фотиҳа.
Рози бўлсанг бўлди, иккимиз
Кузга қолмай никоҳдан ўтиб,
Тошкентни ҳам, Самарқандни ҳам
Тўйимизда оламиз кутиб.
«Фалончининг тўйи...» дегулик
Тўй бўлади сен «Майли!» десанг.
«Артисларнинг зўрин чақириб
Етти овулга зўр тўй бермасам...»
Деб юрибди отам ҳам.

1981

СОҚЧИ ИГИТ ХИРГОЙИСИ

Тўп-тўп ўтаётган хушқомат қизлар,
Ажин тушмасин-эй юзларингизга.
Омад кулиб бир кун менга ўхшаган
Бир довдир учрасин ўзларингизга.

Уша «довдир» каби алқаб яшайин
Ойдин қўшиқларда ҳамиша сизни.
Фақат бул эшиқдан ўтар бўлсангиз
Кўрсатиб ўтингиз ҳужжатингизни.

1982

Сени кутаяпман.
Тарбиятинг сүзүңдү,
қоровул мудрар.
Хўрозлар пинакка
кетган ушбу дам.
Сени кутаяпман.
Оқариб боради
киприклар, қошлар.
Муз қотиб қолади
кўприклар, тошлар.
«Қу-қуғ»лаб қўяди
қўноқда даканг.
Сени кутаяпман.
Ҳой, иссиққина уйда
соч ўрган санам,
жонини садқалар
қилмоқчи аканг.
Хўрозлар уйғонмай
чиқақол.
Бир тишлам ҳаётни
тилим остида
авайлаб беҳол
Сени кутаяпман.

1979

52

Оёғинг музлайди, қўлинг музлайди,
Баданингда титроқ, кўксингда титроқ.
Шамоллаб қолишдан қўрқмайсан бугун,
Чиқмай қолишидан қўрқасан бироқ.

Қоронғу тушади, қатнов тўхтади,
Уچار улкан уйда энг сўнги чироқ.
Жоҳил отасидан қўрқмайсан бугун,
Чиқмай қолишидан қўрқасан бироқ.

Сен кутиб толмайсан, куттириб гулинг,
Тун энди бошланди, тонг ҳали узоқ.
Васлингга чиқишдан қўрқмас севгилинг.
Лаънати гап-сўздан қўрқади бироқ.

1982

53

* * *

Бу тун итни боғламас отанг,
Ҳовлингдаги чироқ ўчмайди.
Деразадан жим термуласан,
Ташқарида кутади «дайди»нг.

Ташқарида отанг ухلامас,
Ухлатмайди онангни тергаб.
«Дайди»нг кутар ташқарида маст,
Ташқарида «Олапар» сергак.

1982

* * *

Энди
Мени кечирмайсан, биламан,
Бармоқларинг силамайди сочимни.
Қаттиқ суйиб,
Куйиб қолган боламан,
Ит тирнайди тунлар энди ичимни.

Энди
Сенга ярашади не қилсанг..
Шеърларимни ўқимайсан жўрттага.
Хатларимни
Йиртиб ташлаб беписанд
Улоқтириб юборасан кўчага.

Энди..
мени кечирмайсан..
биламан...

1982

«2»ЛАР

Сўкиб қочдим сизни бир куни:
«Малимлигинг ўзингга...» дедим.
«Катта бўлсам барибир
Уйланаман қизингга!» дедим.
«Дақкиларинг жонимга тегди,
«2»лардан роса тўйганман.
Қизинг ўзи, тегаман, деди,
Қулогини тишлаб қўйганман.
Дарсингаям кирмайман энди,
Синфда ҳам қоламан,
Лекин, ўша ориқ қизингни
Олиб олсам ўзим биламан...»
Қочиб кетдим таёқдан қўрқиб,
Емон эди феълингиз, «малим».
(Собир билан Адҳамни қандай
Урганингиз дунёга маъжум).
Катта бўлдим.
Энди уришга
Кучингиз ҳам етмайди, бироқ...
Битта «оқ»ни газитга ўраб,
Ўзим келдим кечирим сўраб.

1982

ПЕШОНА

Совчиларнинг қаноти синди,
Қифтинг учиб йиғлайсан, гулим.

Уша кўприк устида энди
Мени қучиб йиғлайсан, гулим.

Қўкрагимда эрийди кўзинг,
Ениб-ўчиб йиғлайсан, гулим.

Йиғиларинг сиғару, ўзинг
Пешонамга сиғмайсан, гулим.

1982

ЯНГАЛАР

Нима қилса қилди янгалар,
Бағримизни тилди янгалар.
Сени оққа ўраб-чирмашиб,
Менинг терим шилди янгалар.

Тупроқ йўлга чўккалаб қолдим,
Оёғимда тугаб мадорлар.
Янгаларга тош оддиму мен,
Бошларимни ёрди «ёр-ёр»лар.

Энасини сўқдим уларнинг,
Улим тилаб кетди янгалар.
Келинчакнинг ёшини артиб,
Қўлин силаб кетди янгалар.

Бахмал кўрпа-тўшаклар солиб,
Ағанашиб кулди янгалар.
Ичкарига қўймай куёвни,
Беш-ўн сўмлик бўлди янгалар.

Уша кеча мен ўтда ёндим,
Уша кеча йиғлаб чиқди шам.
Мен энг ғамгин шеъримни ёздим,
Мени эслаб қўймадилар ҳам.

Уйларибга чимилдиқ эмас,
Қора парда илди янгалар.
Сени бошқа бировга бериб,
Нима қилса қилди янгалар.

1982

* * *

Дардимизни билмай, қувониб,
Ҳар балони бекор айтиб Сиз,

Жўнарсиз-эй жонимни олиб
Бўйилганча алёр айтиб Сиз.

«Остонаси тиллодан...» куёв
Мақтовини такрор айтиб Сиз,
Қисматимга кетарсиз ташлаб
Айрилиқни «ёр-ёр» айтиб Сиз...

1982

ИККИ ҚИЗ

Бахт ва қайғу —
икки сулув қиз,
икки ҳурилиқо.

Бири итдай садоқатли,
бири бевафо.

1983

УН ГУЛИДАН БИРИ...

Онинг гули
ўнталиғи ёлғон экан,
Битта экан,
ул очилиб қолғон экан.

1984

УЛ СУЛУВНИНГ КУЛБАЧАСИ

Кул бўйида ул сулувнинг кулбачаси,
Полизида утлаб юрар куррачаси.
Утгали ҳеч ботинолмай ичкарига
Тут тагидан мўралайди муғбачаси.

Дикир-дикир сув олгали ошхонадан
Сулув чиқар қўлчасида хурмачаси.
Ошиқ бола шошиб қолар, шошганида
Чўнтагида қолиб кетар туҳфачаси.

Соҳибжамол сув олади эгилибо,
Қора қошга соя солар дуррачаси.
Бир бечора тўймас сира тикилибо,
Нимчасини турта турар ғуррачаси.

Қиз қайтади билаклари тола-тола,
Орқасидан эргашади куркачаси.
Ҳовлисини этагига макка сепар,
Маккадек-эй кўйлагини тугмачаси.

Энажони қизчасини яқосига
Тумор илар, ярқирайди нуқрачаси.
Энди санам дўппи тикар акосига,
Бармоғига қадолади игначаси.

Оғриқдан ул «оҳ», дейди-ю, зоҳир бўлар
Инжагина лабларини бурмачаси...
Шунинг билан шеъримиз ҳам охир бўлар,
Қўйилади унинг сўнгги нуқтачаси.

1984

СЎНГСЎЗ ЎРНИДА

Яхё Тоғанинг илк шеърлариёқ кенг ўқувчилар орасида қизиқиш уйғотди. Бироқ бу «кенг»ликдан андак хавотирга тушиб эдим, ўтиб кетди. Чунки, адабиётда ҳам ҳаётдаги каби барчага маъқул бўлишнинг хавфлироқ жиҳатлари йўқ эмас экан. Йиллар ўтди, унинг шеърлари сингари ўқувчилари ҳам сараланиб бордиким, бу чинакам санъат аҳлига насиб этадиган толедир.

Унинг шеърларида манзаралар мусиқий ҳаракатланади, ўзбекча рангланади. «Гавҳаройим», «Тўй», «Янгалар» сингари бир қанча шеърлари эл орасида қўшиқ бўлиб кетди. Яхёнинг дастлабки шеърларига ҳам синчиклаб қаралса турғунлик йилларининг қишлоқ бағрида қолдирган жароҳатли излари бўртиб кўринади. Шоир ҳамиша ёшдир. Ҳамиша шеър олдида қўрқув ошнодир. Бу ошнолик учрашув завқини кучайтиради. Таассуротда «гарди рўмол ёпинган» ватан қолади. Ва шу тариқа биз халқчил деб атайдиган — Шеър туғилади.

*Йўлдош Эшбек,
1992 йил 15 ноябрь.*

МУНДАРИЖА

Иқро	3
Отамнинг фалсафаси	5
Кўкларнинг илк куни	6
«Ғалати бир йўл...»	7
Синглимга ёлғон жавоб	8
Қўлов ўрнида	9
«Шошганимда кунлар ўтмаса...»	11
«Осмондай тилаклар...»	12
Гўрт томон	13
«Қақраган лабларнинг...»	14
Назар Шукурнинг мухаммаси	15
Гождор хўрозга	17
Беш қишлоқ қиссаси	18
Қар не айтдим	33
Муҳаббат	34
«Сутдай тунда...»	38
Ғабнат қучоғида	39
Кўкларда	40
Ўттиздаги аёл	41
Висол	45
Висолдан сўнг	46
Бўйдоқнинг муддаоси	48
Изҳор	50
Соқчи йигит хиргойиси	51
«Сени кутаяпман...»	52
«Оёғинг музлайди...»	53
«Бу тун итни...»	54
«Энди...»	55
«2»лар	56
Пешона	57
Янгалар	58
«Дардимизни билмай...»	59
Икки қиз	60
Ўн гулидан бири...	60
Ўл сулувнинг кулбачаси	61
Сўнгсўз ўрнида. Йўлдош Эшбек	62

«Китоб» кичик корхонасининг буюртмаси
Гафур Гулом номидаги Адабиёт ва санъат нашриёти

Яҳё Тоға (Тоғаев)

ТАСАЛЛИ

Шеърлар

Муҳаррир *Муҳаммад Ҳайдар*
Рассом *Аҳмаджон*
Расмлар муҳаррири *Ҳ. Тиллаева*
Техн. муҳаррир *К. Орифжонов*
Мусаҳҳиҳ И. Зокиров

ИБ № 5141

Босмахонага 15.12.92 да берилди. Босишга 17.07.93 да рухсат этилди. Бичими 60×84¹/₂. Босмахона қоғози № 2. Адабий гарнитура. Юқори босма. Шартли босма тобори 1,86. Шартли кр.-оттиск. Нашр тобори Тиражи 5000. 1191-рақамли буюртма. 1139—92 рақамли шартнома. Баҳоси шартнома асосида.

Гафур Гулом номидаги Адабиёт ва санъат нашриёти. «Китоб» кичик корхонаси.
Ўзбекистон Республикаси Матбуот давлат қўмитаси 1-босмахонасида босилди. 700002, Тошкент, Сағбон кўчаси, 1-берк кўча, 2-уй.